

Kortárs igazságosság elméletek

Tanyi Attila

Ez egy bevezető kurzus az erkölcsfilozófiába. Célja a kortárs társadalmi igazságosság elméletek megismerése és elemzése. Tekintve, hogy a terület karakterét hosszú időn keresztül a haszonelvű hagyomány határozta meg, ezért először is ennek megismerésére és kritikájára helyezük a hangsúlyt. A kritika egyik legfőbb forrása Rawls igazságosság elmélete, amely alapjaiban formálta át a kortárs politikai filozófiát és szinte az összes jelenlegi iskola az ő elmélete hatására alakult ki vagy éppen éli másodvirágzását. Ennek megfelelően szó lesz a Rawls által is felhasznált szerződéselméleti hagyományról, a liberális egyenlőségelvűség újabb fejleményeiről (Ronald Dworkin), Rawls közösségelvű (kommunitáriánus) kritikájáról, Joseph Raz perfekcionista elméletéről, Robert Nozick libertarianizmusáról illetve a feminista megközelítésről. A felhasznált írások részben angol nyelvűek, ezért az angol nyelv ismerete alapvető feltétel. Mivel sokat használjuk, tanácsos megvenni a Huoranszki Ferenc szerkesztette *Modern politikai filozófia* c. kötetet. Az év végi jegy két részből áll össze: 50% órai munka és 50% év végi dolgozat.

1. téma Haszonelvűség Haszonelvűség és egyenlőség. Kialakulása. Alapelvek és lehetséges módosulások. Kritikák. Rawls: nem tiszteli a személyek különbözőségét. Dworkin: internális és externális preferenciák. Williams: veszélyezteteti az egyének integritását. A negatív felelősség elve.

Kötelező olvasmányok:

- J. J. Smart and Bernard Williams: *Utilitarianism, For and Against*, sections 1-5

Ajánlott olvasmányok:

- Will Kymlicka: *Contemporary Political Philosophy*, Ch. 2, Utilitarianism
- Bernard Williams: *Ethics and the Limits of Philosophy*
- S. Kagan: *The Limits of Morality*, Oxford, Clarendon Press, 1989, Ch. 1-2, 10
- S. Scheffler: *The Rejection of Consequentialism*, Oxford, Clarendon Press, Intr., Ch. 2-4

2. téma Szerződéselmélet Kiinduló elképzelés. A racionális döntések elmélete mint háttér. Formái és története. Alapvető állítások. Problémák, hiányosságok.

Kötelező olvasmányok:

- Thomas Scanlon: Szerződéselmélet és haszonelvűség in. Huoranszki Ferenc (szerk.): *Modern politikai filozófia*, Budapest: Osiris, pp. 35-58

Ajánlott olvasmányok:

- K. L. Scheppele - Jeremy Waldron: Contractarian Methods in Political and Legal Evaluation, in. *Yale Journal of Law and Humanities*, 3, 1991
- J. M. Buchanan: *The Limits of Liberty*, Chicago-London, 1975, Ch. 4
- J. M. Buchanan - G. Tullock: *The Calculus of Consent*, Ann Arbor, 1962, Parts I and II
- J. Hampton: *Political Philosophy*, Ch. 2, Modern Social Contract Theories

3. téma Rawls: *Az igazságosság elmélete I* Az érvelés szerkezete. Az összehangolás egyensúlyának fogalma, felépítése és működése. Az eredeti helyzet szerepe és helye a rawlsi metodológiában. Valóban szerződéselmélet?

Kötelező olvasmányok:

- John Rawls: *Az igazságosság elmélete*, Budapest: Osiris, 1997, §1-6; 9; 69; 87

Ajánlott olvasmányok:

- Norman Daniels: Reflective Equilibrium and Archimedean Points, in. *Canadian Journal of Philosophy*, Vol. X, Number 1, March 1980, pp. 83-103
- Kis János: *Az igazságosság elmélete*, in. *Világosság*, Szeptember 1998, pp. 3-65.
- Brian Barry: *Justice as Impartiality*, Oxford, Chs 2-3
- Thomas Pogge: *Realizing Rawls*, Ithaca-London, Chs 1-2

4. téma Rawls: *Az igazságosság elmélete II* Az elvek. A legnagyobb egyenlő szabadság elve, és a különbözeti elv. A lexikális prioritás elve. A különbözeti elv két része, és azok problémái.

Kötelező olvasmányok:

- John Rawls: *Az igazságosság elmélete*, Budapest: Osiris, 1997, §10-17; 47; 82

Ajánlott olvasmányok:

- Kis János: *Az igazságosság elmélete*, in. *Világosság*, Szeptember 1998, pp. 3-65
- Philippe van Parijs: Difference Principles, in. *Cambridge Companion to John Rawls*

5. téma Rawls: *Az igazságosság elmélete III* Érvelés az eredeti helyzetben. Részletes tárgyalása: a tudatlanság fátylának fogalma, kölcsönös érdektelenség, elsődleges javak, maximin. Érvek a haszonelvűség ellen és az igazságosság elvei mellett.

Kötelező olvasmányok:

- John Rawls: *Az igazságosság elmélete*, Budapest: Osiris, §20-30; 49

Ajánlott olvasmányok:

- Kis János: *Az igazságosság elmélete*, in. *Világosság*, Szeptember 1998, pp. 3-65.
- Will Kymlicka: *Contemporary Political Philosophy*, Ch. 3, Liberal Equality
- Thomas Pogge: *Realizing Rawls*, Ithaca-London, Chs 3-4

6. téma Rawls: *Az igazságosság politikai elmélete* Igazságosság a plurális társadalomban. Az igazságosság elveinek politikai változata. Megváltozott konstrukció: az összehangolás politikai egyensúlya. Az egyén, a társadalom, az erkölcs fogalmának változása.

Kötelező olvasmányok:

- John Rawls: A méltányosságként értett igazságosság: politikai, s nem metafizikai elmélet in. Huoranszki, pp. 174-189

Ajánlott olvasmányok:

- John Rawls: *Political Liberalism*, New York: Columbia University Press, Introduction, Chapter 1
- Joseph Raz: Facing Diversity: The Case of Epistemic Abstinence in. *Philosophy and Public Affairs*, 19 (1990)
- Jean Hampton: The Moral Commitments of Liberalism in. Copp, Hampton, Roemer: *The Idea of Democracy*
- Stephen Mulhall-Adam Swift: *Liberals and Communitarians*, Cambridge: University Press

7. téma Nozick: Libertarianizmus I A minimális állam. Locke mint kiinduló elmélet. A jogok speciális felfogása: természetjog. A természeti állapotból a minimális államba: az érvelés menete. Alapelv: minden elmozdulás legitim mindaddig amíg nem sérti senkinek a jogát.

Kötelező olvasmányok:

- Robert Nozick: *Anarchy, State and Utopia*, Harvard, MA: University Press, Chs. 1-3

Ajánlott olvasmányok:

- Jonathan Wolff: *Robert Nozick, Property, Justice and the Minimal State*, Stanford UP, Ch.3, Defending the Minimal State
- Will Kymlicka: *Contemporary Political Philosophy*, Ch.4, Libertarianism

8. téma Nozick: Libertarianizmus II A jogosultság elmélet. Öntulajdonlás a természeti állapotban. A locke-i feltétel. Hiányosságok. A fő probléma: minden az első elsajátítástól függ.

Kötelező olvasmányok:

- Robert Nozick: Elosztási (disztributív) igazságosság in. Huoranszki pp. 141-161

Ajánlott olvasmányok:

- Jonathan Wolff: *Robert Nozick, Property, Justice and the Minimal State*, Stanford UP, Ch.4, The Entitlement Theory of Justice
- Will Kymlicka: *Contemporary Political Philosophy*, Ch.4, Libertarianism

9. téma Dworkin: Egyenlőségelvűség Az erőforrások elméletének alap gondolata: Rawls kritikája. A haszonelvűség kritikája. Alapgondolat: az egyenlő tisztelet elve. A dworkini aukció felépítése és működése. Aukció versus eredeti helyzet. Problémák, kritikák. Merre tovább?

Kötelező olvasmányok:

- Ronald Dworkin: What is Equality? Part II: Equality of Resources, in. *Philosophy and Public Affairs*, 1981, pp. 283-345

Ajánlott olvasmányok:

- Ronald Dworkin: *The Foundations of Liberal Equality*, Tanner Lectures, Section IV, pp. 36-42
- Jan Narveson: *On Dworkinian Equality*, in .R. Arneson: *Liberalism*, Vol. III, pp. 507-529
- Ronald Dworkin: *Comment on Narveson*, ibid. pp. 530-546

10. téma Raz: Perfekcionizmus Hol a közszféra határa? Politikai (állami) semlegesség versus politikai perfekcionizmus. A szabadság perfekcionista felfogása. Az autonómia fogalma. Az állam szerepe ennek biztosításában.

Kötelező olvasmányok:

- Joseph Raz: Szabadság és autonómia in. Huoranszki pp. 95-116

Ajánlott olvasmányok:

- Adam Swift– Steven Mulhallan: *Liberals and Communitarians*, Chapter 8. pp. 249-288, Raz: *The Politics of Perfection*, Routledge, London
- Jean Hampton: *Political Philosophy*, Ch. 5, Liberalism, Communitarianism, and Post-Liberal Theory

11. téma Kommunitarianizmus (közösségelvűség) A liberális individualizmus kritikája. A valahová tartozás jelentősége: a közösség központi szerepe. Identitás, partikularizmus, közösség. Részvétel a közösség életében. A politika mint a közjó meghatározása.

Kötelező olvasmányok:

- Michael Sandel: A procedurális köztársaság és a ‘tehermentés’ én in. Huoranszki pp. 161-174

Ajánlott olvasmányok:

- Will Kymlicka: *Contemporary Political Philosophy*, Ch. 5, Communitarianism
- Charles Taylor: *Cross-Purposes, The Liberal Communitarian Debate*, in. Nancy Rosenblum: *Liberalism and the Moral Life*, pp. 159-182
- M. Walzer: *Membership*, in. *Spheres of Justice*, Ch. 2

12. téma Okin: Feminizmus

Kötelező olvasmányok:

- Susan Moller Okin: Reason and Feeling in Thinking About Justice in. *Ethics*, vol. 99 (1989), no. 2.

Ajánlott olvasmányok:

- Susan Moller Okin: *Justice, Gender and the Family*, Chs. 1,5,7-8
- Will Kymlicka: *Contemporary Political Philosophy*, Ch. 7
- Jean Hampton: Feminist Contractarianism in. Louise M. Antony-Charlotte Witt: *A Mind of One’s Own: Feminist Essays on Reason and Objectivity*

